

ԲԱԴՄԱՎԱԿԵՊ

Թ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7.

1851

ԱՊՐԻԼԻ 1.

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ՏԻՒԲԱՆԱԿ

ՅԱՂԱԳԻ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

Աւթսուն տարիել մը վեր Գաղղիոյ բարեպաշտ մարդիկ՝ ևս առաւելեալիսկապոսները, գաստիարակութեան վրայ մեծ զանգատ ունեին, որովհետեւ նոյն ատենուան որոշած գաստիարակութեան կերպին վնասակար հետեւանքները յայտնի կը տեսնային: Իսոնցմէ պերճախօսք խորհրդոց ատեաններու մէջ, մատենագիրք իրենց զրուածոցը մէջ Գաղղիացոց ազգին բարձրաբարբառ կը ծանուցանէին թէ որչափ վնասակար ձամբայ է եկեղեցականք տղոց գաստիարակութենէ հեռու բռնել. և մանաւանդ թէ կրօնաւորաց յանձնելու է, կ'ըսէր երեւելին Պոնալ. որպէս զիմիակերպ ու հաստատուն գաստիարակութիւն ունենան տղաք. ինչպէս որ

Խւրոպիոյ ուղղափառ կողմերը ընդհանրապէս բոլոր կրօնաւորական կարգերու ձեռքն է տղայոց գաստիարակութիւնը: Իսոր նման խօսքեր քիչ տարի առաջ Ինդղիոյ ատենին մէջն ալլուեցան: Ա երջապէս Գաղղիոյ մէջ անցած տարի այս բանիս ձշմարտութիւնը սկսաւ հասկըցուիլ, ու նոր դրած ուսմանց օրէնքը եկեղեցականաց և կրօնաւորաց զիմացը նորէն բացաւ դատիարակութեան ընդարձակ ասպարեզը, և մէկէն Գաղղիոյ երեսը սփռուեցան հարիւրաւոր գոլոցներ, որոնց դատիարակները կամ եկեղեցականք են կամ կրօնաւորք:

Ի յսպիսի ատեն մը որ ոգիք նոր բոցով վառուած կը ջանան մանկանց ձըշ-

մարիտ դաստիարակութիւնը ծաղկեցինել ու զօրացընել, հարկաւոր էր առաջնորդ մը որ ամէն զպրոցներու իբրու հոգին ու կենդանութիւնն ըլլայ և միութեան կէտ մը : Եւ իրաւ՝ հազիւթէ ուսմանց նոր օրէնքը հրատարակուեցաւ, (յըլէանի բազմարդիւն եպիսկոպոսը, մեծիմաստն ՏԻՒԲԱՆԼՈՒ իր ձարտասան զրիչը այս հարկաւոր գործքին զբաղեցուց, և դեռ մատեանը զրարանին վրայ՝ արձագանգը Գաղղիս ըորս զիէն բոլոր աշխարհք լսուեցաւ : Սենք ուզեր բուն մատենին զովեստը մենք տալ, որովհիւտեւ մտաղիր ընթերցողը ինք իրենը կը տեսնայ յօդուածներէն որ հետ զհետէ բազմալիպիս մէջ պիտի հրատարակենք : Ուզողներու դիւրութեանը համար աս համբաւաւոր գործքը առանձին ալ կը հրատարակենք :

ՆԱԽԱՇԱԽԻԴ

Ա ԱԽԻ ատեն կը լլայ որ մեծազօր ազգենն ալ կը խոռվին յանկարծակի, և սուրբ Գրոց ըսածին պէս, կարծես թէ իրենց ձամբուն մէջ ապշութեամբ և զողալով առաջ կ'երթան . խռաչչան աղջու : Յաւալից ժամանակ, որ թագաւորութիւնք գէպ'ի իրենց կործանումը կը խոնարհին, խռաչչան լադաւորութիւնս . որ բոլոր երկրիս ընակչաց ձեռուըները կը լրանին թուլնալով և սոսկումով . չեռաւ ծողութէան երիբին լցոցին . որ աւելի արի անձինք ալ, հասարակաց և առանձնական չարեաց ողորմ տեսարանէն սալսափած, չեն կրնար զգուշանալ ապագային ձախորդ կասկածներէն :

Եւ 'ի վերայ այսր ամենայնի դարուց մէջէն միշտ այս ձայնը լսուած է թէ մարդկութեան վրայ ամենեին պէտք չէ յուսահատիլ և ոչ իրեն ապագային վըրայ . վասն զի մարդկային ազգը կ'անցնի և անդադար կը նորոգի, և ամէն օր կրնայ լաւ նորոգութեան մը հանդիսիլ :

Այնպէս պէտք չէ յոյսը կտրել ազգի մը վրայէն, որչափ որ մեծ ըլլայ անոր

թշուառութիւնը, միշտ զարմանալի հընալք մը կայ որ զինքը նորոգելու բաւական է, թէպէտ և մոլորութիւններ ու սրակատութիւններ ունենայ : Վ՞նչ բան պէտք է իրեն : — Ո՞էկ բան մը միայն . Դաստիարակութիւնը յանձն առնու :

Ա բով Աստուած Էծշէլ ըբաւ աղջերը, կ'ըսէ յաւիտենական Ամաստութիւնը : Երածին սերնդոց զօրաւոր դաստիարակութիւնը միշտ կրնայ ամէն բան կանգնել և ամէն բան փրկել :

Ո՞վ չի գիտեր լայսնիցին այն խորունկ խօսքը թէ ։ Ես միշտ ասիկայ մտածեր եմ որ կարելի է մարդկային ազգը նորոգել, թէ որ տղայոց դաստիարակութիւնը նորոգուելու ըլլայ : Տղայոց լսւ դաստիարակութիւնը, կ'ըսէ դարձեալ այս մեծ մարդը, մարդուս երջանկութեան առաջնի հիմն է :

Ա բդարե դաստիարակութիւնն է որ իրեն աներկբայելի ազգեցութեամբը տղուն՝ ընտանեաց վրայ կը ներգործէ, որովհիւտեւ ասոնք ամէն մարդկային ընկերութեան նախնական սկզբունքներն են, կը բարեկարգէ ընտանեկան սովորութիւնները, ընկերական առաքինութիւնները կը տպաւորէ, և կը պատրաստէ մտաւորական, բարյական և կրօնական նորոգութեան անակնունելի հրաշալիքները : Դաստիարակութիւնն է որ ժողովրդոց մեծութիւնը կու տայ, և անեղծ կը պահէ անոնց պայծառութիւնը, անոնց կողմանմանը գէմը կ'առնու, և պէտք եղած ժամանակը իրենց անկմանէն կը բարձրացընէ զիրենք :

Ա շխարհքիսնախախնամական և բարյական մեծագոյն օրինաց մէկը դաստիարակութիւնն է :

Ա յնպէս որ երբոր ուզենայ Աստուած ժողովուրդ մը պատժել, ի՞նչ կ'ընէ . դաստիարակիչները կը վերցընէ անկէ . և երբոր դաստիարակիչները պակաելու ըլլան, ժողովուրդը կը խեղձընայ ու կը կործանի . Ոչ գոյի առաջնորդ աղջի անօրինի :

Ուելու Ապանիացւոց, Փորթուկալցւոց և ուրիշ երեւելի ազգերուն հարցընելու ըլլամ իրենց թշուառութեան պատմութիւնը, գուցէ ինծի այս պատասխանս տան թէ, Խնկանք, երբորդաստիարակութիւնը մեղմէ պակսեցաւ, և մարդիկ նուազեցան :

Ուրեմն ազգ մը կարգի բերելու, կանգուն պահելու, և թէ որ պէտք ըլլայ՝ նորոգելու համար ինչ բան հարկաւորէ : — Ամէն բանէ առաջ՝ Վարդ :

Վցգերը մարդով միայն կը բարձրանան, կը մեծնան, կը պահուին, կ'առոյգանան, կը նորոգին : Ետզովուրդ մը երբ կը տկարանայ, երբ իր մեծութենէն կ'ինկնայ և դէպ 'ի իր կործանումը կը դիմէ . երբոր իր մէջէն մարդը պակսի :

Եսոյ մարդը . յայտնի է որ Աստուած կու տայ զմարդը . բայց Վատուած ուղենալէն ետեւ, գատիարակութիւնն է որ զայն գուրս կը հանէ :

Վարդ . ովլ չգիտեր որ միշտ կայ . բայց ան որ աշխարհքի մը մեծութեանը, բարոյական և մտաւորական զարդացմանը ձեռնտու կ'ըլլայ, սանկ նանկ մարդ չէ . հապա եփուն մարդ, կատարեալ մարդ, գատիարակուած մարդ է :

Ովլ ազատեց երբեմն զԴաղղիան քաղաքական խառնաշփոթ կուիւներէն, և Լուգովիկոս ԺԴին գարուն փառաւութիւնը պատրաստեց : Դաստիարակութեան հրաշալի զօրութիւնը, որ ժէ գարուն առաջին քառասուն տարիները տրուեցաւ Դաղղիացի տղոց, և չորս կողմէն այնչափ հրաշալի մարդիկ հանեց :

Ունք հիմայ ուր ենք՝ աս կողմանէս :

Երկար ժամանակէ 'ի վեր տարբեր տեսարան մը կը ներկայացընենք մենք :

Ոչ երբէք զԴաղղիա ծածկեր է այս չափ բազմաթիւ, այսպէս գործունեայ, նաև այսպիսի աղմկայոյզ ժողովուրդ :

Տնտեսականք կը տուկան այս բազմամարդութեան վրայ, որ հետ զհետեածելու վրայ է : Բախտին ճամբաները, Ընկերական կենաց ամէն ասպարեզները խճողած են : Վարդիկ զիրար կը

հըրմըշտրկեն, զիրար կը նեղեն, իրարու կը զարնուին, իրարու կը ծանրանան :

Եւ սակայն ամէն կողմէն այս ձայնս կը լսուի . Վարդ չունինք . ուր է մարդ : Վիկիայ հասարակաց աղազակն է, հասարակաց տրտունջն է :

Դիտղինէս ատենօք լսապտերը ձեռքը՝ պայծառ ցորեկով մարդ կը վնատուէր : Ունք ալ անոր կը նմանինք :

Ուրեմն ինչ ըսել է այս բանս :

Հայ յայտնապէս ծածուկ բան մը կայ որ իմանալը խիստ օգտակար և շահաւոր է :

Վնտարակոյս, այն մարդն որ կը փընտուենք, այն մարդիկն որ պէտք են, տարբեր բան մ'են անսնցմէ որ լեցուն են և կը տեսնենք որ չորս դին կը վընտան, զիրար կը հրեն :

Ուրեմն ինչ է մարդը . ինչ են մարդիկ, մարդ ըսելով ինչ է կը հասկըցուի :

Դամկօրէն լեզուն երբեմն իրեն արտաքին պարզութեանը տակ զարմանալի խորունկութիւններ կը ծածկէ, ուր ուղիղ մոտաց և աստուածային իմաստութեան լցուը կը տեսնուի : Եյս բանիս համար մէյմը այս ռամկօրէն լեզուն քննենք :

Դհաւասիկ իրեն ըսած մարդիկը ասոնք են, զօրոնք շատ անգամ՝ անուանէ և մարդկութեան մէջ կը զամսազանէ :

Խուլքի մարդ .

Օռարձութեանց մարդ .

Փառասէր և ամեարտաւան մարդ .

Վնկարդ մարդ .

Վնօրէն մարդ :

Դարձեալ՝ Պատուալ մարդ .

Վնխարդախ մարդ .

Հանձարի մարդ .

Պշուխ ունեցող մարդ .

Վիրտ ունեցող մարդ .

Վածութեան մարդ .

Վարի մարդ .

Վիտուն մարդ .

Վնտրող մարդ :

Վըսուի զարձեալ՝ Վաղաքագետ մարդ .

Դաստասանի մարդ .

Պատերազմի մարդ .

Գրոց մարդ , և այն և այն :

Այսչափ մարդկանց մէջ ընտրող մարդը , անխարդախ մարդը , բարի մարդը , տարակոյս չի կայ որ առաջին կարգի մարդիկ են :

Ինչպէս որ տեսանք , ռամկօրէն լեզուն մասնաւոր բարձրութեան աստիշան մը տուած է մարդուս անուանը : Քանի մը օրինակ ալ տանք . մեծ դատաւոր մը օրինաց մարդ կ'անուանի , նշանակելուզելով անոր օրինաց թարգման և վրէժինդիր ըլլալը . այսպէս ատենօք թագաւորը ժողովրդէան մարդ կ'ըսուէր , իմացընելու համար որ ժողովրդեան պաշտպանը և հայրն է :

Ո՞արդուս անունը ալ աւելի բարձրացեր է և նախախնամութէան մարդ , Աստուծոյ մարդ ալ ըսուէր է : Աշխարհքիս վրայ ասկից աւելի մեծ բան չկայ :

Հանձարի մարդը ան ատեն միայն մեծ կ'ըլլայ , օգտակար կ'ըլլայ , երբ որ միանգամայն բարի մարդ և ընտրող մարդ ըլլայ : Եւ այն ատենը երկրիս վրայ իբր նախախնամութեան մարդ կ'երեայ , և երկնից նշանաւոր բարիքներէն մէկը կ'ըլլայ այնպիսին . և թէ իրեն բնաւորութիւնը և առաքինութիւնը ինչուան սրբութեան աստիշան բարձրանան , երբեմն մարդ Աստուծոյ կ'անուանի այնպիսին :

Երկրիս վրայ ալ աւելի արտաքսոյ կարդի բան մ'ալ ըսուեցաւ . եղաւ որ 'ի լրման ժամանակաց մարդիկ կրցան ըսել մէկու մը Այսուհած-ՄԱՐԴ :

Հասարակ անուան մը այսչափ զանազան և զարմանալի առմունքները յայտնի կը ցուցընեն թէ այս անուանս տակ մէկ ծածուկ խորհուրդ մը կայ , արժանի խորունկ մտածութեան :

Ազգաց պատմութիւնը և աստուածային յայտնութիւնը մեզի այս բանիս վրայ պայծառ լցու մը կը ծաւալեն :

Երբոր ժողովուրդը մեծ ձախորդութեան մը կասկած ունենան , ինչ բան կը փնտուեն : Ո՞էկ մարդ մը , որ զիրենք անկէ պահէ :

Երբոր ազգք կորսուին անիշխանութեան խառնակութեանց մէջ , կամ

այն մահաբեր անզգայութեան մէջ ինկնան , որ մահուան կարապետ եղող քունն է , կորսուելու ատեննին ուրիշ բան չեն ըսեր , բայց եթէ Աւետարանին այն խօսքը թէ Ո՞արդ պակաս է , մարդ չունինք . Ո՞Չ ԶՈՒ ՈՒՆԻՄ :

Երբոր վրէժինդրութեան պէտք ունենան , հայրենեաց աւերակացը և անոր ծխախառն մօխրոյն մէջէն կը կանչեն այն մարդը որ իրենց վրէժն առնէ , ու կ'աղաղակեն .

ՅԱՍԿԵՐՈՏԻՈՑ ԱՍՏԻ ՄԵՐՄԻ ԱՄ. ԲԱՐՁԻՐ

ՏԻՒՐԱԿԱՆԻ ԱԶԻՒ ԶԱՒԱԿ ՎՐԵԺ. ԽԸՆԴԻՐ :

Երբայեցիին մէկը օրինաց անկարողութենէն և մոլվիսական քահանայից ամրութենէն սիրտը այրած , կ'աղաղակէր .

ՅԱՌԱԵԼՈՑ Է ԱՅԼ ՔԱՀԱՆԱՑ :

Պարեթէ միշտ մարդիկ մարդու կը սպասեն , մարդ մը կը փնտուեն . այնպիսի մարդ , որուն առջեւ նախանձը և ուրիշցած կըքերն համրանան .

ՈՒԵ ԳԱՅ ԿՐՈՆԻՒՐ ՈՒԵՐԿՈՒ ՈՒ. ՎԵՀ ԱՆԴՐ Ի ՑԱՑՏ ,

Լ ԸՆԵՆ ՑԱԿՃԻՌԸ ԿԱՆ :

Ո՞արդ մը , որ ուրիշ մարդկանց համար յուսոյ մարդ , փրկութեան մարդ , նախախնամութեան մարդ ըլլայ :

Այս դարուս սկիզբը , առաջին Հիւպատոսը՝ Պաղղիոյ այս իղձը , այս աղաղակը լեցուց :

Բայց այսօրուան օրս Պաղղիոյ մէջ ինչ բան կը փնտուեն , ինչ բանի կը սպասեն . մարդու մը :

Երբեմն մէկ հոգի միայն պէտք կ'ըլլայ . և շատերուն առաջ նետուիլը ձախորդութիւն կ'ըլլայ :

Այսօրուան օրս , ով չի գիտեր , ով ըսեր թէ Պաղղիոյ մարդ մը հարկաւոր է : Ոմանաւաբար շատերը առաջ կը նետուին : Ուէ որ մէկ հոգի միայն ըլլալու ըլլար , գուցէ Պաղղիա շատոնց

1 Յովհ . Ե . 7 :

2 Վերդ . Ենէակ . Դ . 941 :

3 Երբ . Ե . 15 :

4 Վերդ . Ենէակ . Ա . 212 :

տղատած կ'ըլլար : Ի՞նչ ընելու է :

Կ'ստուծոյ աղօթք ընելու է որ կարելի ընէ այն որ հարկաւոր է :

Երանի այն ժողովուրդներուն , որոնց համար կրնանք ըսել Վշետարանին այն խօսքը . Եղև ԱՅՐ Թ առաջեալ , Աստուծոյ :

Ի՞այց հոս բարձր խորհուրդներու զնաց միտքս , և աւետարանական վարդապետութիւնները զարմանալի կերպով կը լուսաւորեն ինչ որ աս վայրիկենիս ես կը մտածեմ :

Ո'արդը Կ'ստուծոյ մեծ գործին է զմնարդ փրկելու : Քայլանի է որ այդպիսի պաշտօն մը մեծ պատիւ է որ Կ'ստուծ մարդուս կու տայ այս աշխարհքիս վրայ :

Ի՞այց զրեթէ միշտ այս պատիւը լի ցաւովք և արեամբ եղած է : Ո'արդիկ փրկելու համար պէտք է անոնց վրայ դնել ինքը զինքը և երբեմն ալ անոնց համար մեռնիլ :

Խիստ շատ անգամ չեն ուզեր իրենք փրկուիլ . ան ատենը անոնց կամացը դէմպէտք է զանոնք ազատել , և իրենց ձեռքովը իրենց համար մեռնիլ : Ի՞ն ատենը մեծամեծ թշուառութիւնները մեծամեծ առաքինութեանց վրայ չեմ գիտեր ինչ անհամեմատելի ու ամենակատար պայծառութիւն մը կ'աւելցընեն : Կ'ստուծ այնպէս մեծ սեպեց աս փառքը , որ իր Որդւոյն պահեց զանիկայ :

Իսի որ Կ'ստուծ զմարդը մարդով կը փրկէ . և զիտնալու է որ երբ ինքնին Կ'ստուծ մեր փրկութիւնը գործել ուղեց , մարդ եղաւ . Ո'ԱՐԴ ԵՂԵՒ :

Երթոր Ի՞անն Կ'ստուծութ-ՄԱՐԴ եղաւ , աշխարհքս փրկուեցաւ :

Հոռվմէական Ծնջուած թուականը Կ'ստուծոյ մարդացեցն ներկայութիւնը ու թուականը յայտնեց :

Հոռվմէական պետութեան մարդը ոչընչացաւ , և զուրիշ մը ցուցընելովը բաւ ՎշԱ ԱՅՐ ԴԱՐԴ . Կ'ՏԱՏԱՍԻԿ ՄԱՐԴ :

(Օրինաց և հին մարդարէութեան մարդը շատոնց ոչընչացեր իր անոր առջև : Այն ինքն Կարապետը , թէպէտ Կ'ստուծմէ զրկուած մարդ իր , բայց

ուրիշ բանի համար չզրկուեցաւ , բայց եթէ ուրիշ մարդկանց ցուցընելու համար զերազանցութեամբ ըսուած ՄԱՐԴ , և ինքն ամենէն առաջ անոր ոտքը ինկաւ : “ Զեր Քջը Քէը հայ , կ'ըսէր Նըրէց , զըր դուք չես ճանշար : Ի Քջի չերամ հայ , զըր դուքն ոչ գիտէտ : — Պէտք է որ անիշայ աճի ու էս նուազէմ : Նմաղար է աճէլ և ինչ մշմանալ :

Կ'Հա Քովլշաննու Ո'կրտցին այս խօսքերը զինքը ըրբին մեծն 'ի ծնունդս կանանց : Խոր անմահ փառքն այն է՝ որ կարապետ եղաւ անոր , որ զամէնքը պիտի փրկէր :

Կ'նիկայ որ զամէնքը պիտի փրկէր , քառասուն գարէ հետէ սպասուած , խոստացեալ և նկարագրեալ մարդն իր : Վշին մարդն իր , որուն համար Ո'ովլէս , հին ժամանակաց ամենամեծ մարդը , անապատին մէջ կ'ազաղակէր . “ ԱՌԵՂ ՚ի ՅԵՐԱՆ , զըր առաջիշես ” :

ՍՈՒՐԲԸ ԶՈՐ ԴԱՒՆ ԽՈՍՏԱՑԱՐ ԵՒ ՈՐՈՒՆ ՄԵՆՔ ԿՐ ՍՊԱՍԵՆՔ , Կ'ԱՂաղակէին ամէն հին արդարները :

Կ'ահապետները զինքը տեսնելու փափաքովը կը մեռնին . Հարք իրենց որդւոցը կը սորվեցընէին անոր յուսալ . մարդարէք անոր գալուսալը կ'երգէին . “ Երինիտ , կ'ըսէին , Էջեցուր դու յօդդ , որ բայցուի երինը և իր Փրէիւը ծագէ ” :

Կ'ա ինքն Վրիստոնն իր . և իր վրայ կատարեց այս մեծ Ճշմարտութիւնը , իր կենաց գնավը . որ ցըցուց թէ Ո'արդ Կ'ստուծոյ և Ո'արդ ժողովրդեան ըլլալու համար , Փրկիւ ըլլալու համար , պէտք է ինքը զինքը նուիրել , համբերել , մեռնիլ :

Ո'արդարէք և հրեշտակը ինչ անունով որ զինքն անուանեցին՝ իր ինչ ըլլալը կը ցուցընէր : Ո'արդարէք զինքը Անիալութիւն և Ցանկութիւն աղքաց կուցեցին , միանգամայն և ՎՅՐ Ի ՀԱՐԴԱԾ . Հրեշտակներն ալ Յիսուս անուանեցին , որ ՓրէԿ ըսել է :

Վելի ինչ մեծ մարդկային վիճակ կրնայ ըլլալ սպասուած և 'ի նախախինսամութենէն յուսացուած ըլլալէն , պէտք և իղձ ժողովրդոց ըլլալէն . և այս պէտ-

քը և այս իղձը լեցընել մահուչափնուիր մասիք մը : Աւ այս բանս Կրիստոնէութեան մեծութեանը գերահրաշ կնիք մըն է , որ քրիստոնեայք երկրապագութիւն կը մատուցանեն Փրկչի մը՝ որ քառասուն դարէ՝ ի վեր միօրինակ սպասուած էր , և զմարդիկ գնելու համար խաչին վրայ մեռաւ :

Եհաւասիկ մեր նիւթոյն վրայ Աւտարանին ծաւալած լցուր . և եթէ այս բարձրութենէն վար իջնելու ըլլանք , զեռ ուրիշ մտածելու հարկաւոր ճշմարտութիւններ կը գտնանք :

Ենոնցմէ մէկն այս է՝ որ կ'ուզեմնախ յիշատակել . այս ինքն երբոր նախախնամութեան նարդը կը տրուի , անոր չորս դին նարդիկ կ'ելլան :

Ունք այս բանիս մէկ յիշատակաց արժանի օրինակ մը ունինք մեր ազգին մէջ . երբոր Ասածին Հիւպատոսը հասարակաց իղձը լեցուց և Պաղղիոյ նարդն եղաւ , տեսնալու բան էր ինչպէս իր չորս դին ժողվեց , կը թեց , բազմացուց մարդիկ ընկերական վերածնութեան մեծ գործքը կատարելու համար :

Կիչ մը ատեն ամէն բան ազատեցաւ . և թէ որ փառասէր և ամբարտաւան մարդ չի դառնար , թէ որ միշտ ընտրող և նախախնամական իմաստութեան մարդն ըլլար , այսօրուան օրս Պաղղիա անտարակիյս աւելի երջանիկ , աւելի զօրաւոր , աւելի կարող կ'ըլլար քան զոր է :

Աախախնամութեան մարդը երբոր իրեն փառաւոր պաշտօնին մէջ հաւատարիմ մնայ , իրեն ժամանակին տիրապետող կ'ըլլայ , իրեն դարը ինքը կը ձեւացընէ , բոլոր մարդկութեան շարժումն կ'ազգէ , և իրեն անցիցը անմահ ու օրհնեալ հետքը կը թողու երկրիս վրայ . թող վկայեն սրբոյն Լուգովիկոսի և մեծին Կարոլոսի գարերը :

Աւ այն առանց զրախօսութեան , առանց սոււտ դիզաբանութեան , առանց բռնաւորութեան հպարտութեանը :

Պօղոս առաքեալը իւր դարը լուսաւորեալ դար չկոչեց , և բոլոր աշխարհք լուսաւորեց :

Առուրբն Ա ինչենցիոս Պաւլայեցին իւր դարը մարդասիրութեան դար չկոչեց , և եղաւ մեծ միսիթարիչ տառապեալ մարդկութեան :

Այս մարդիկը չէ թէ միայն իրենց դարուն իշխող են , հապա նաև իրենց դարը կը փրկեն , իրենց դարը կը կըրթեն , իրենց դարը կը ստեղծեն :

Եհաւ այս մարդիկս են որ Աստուծմէ պէտք է խնդրել : Աեր հպարտութիւնը պարապ տեղը կը տագնապի , կը գրգուուի . մենք չենք փրկուիր , բայց եթէ այն մարդիկներուն ձեռքով որ Աստուած կը դրկէ զմեզ փրկելու համար :

Իակ մենք ո՞ր տեսակ մարդիկներ պէտք է վնասուենք որ դաստիարակութեամբ կազմենք և պատրաստենք , թէ որ կարելի է , երկնից սաշտօնին համար : Ա ասն զի պէտք է գիտնալ որ դաստիարակիութիւնը բաւական չէ կազմել Նախախնամութեան , Աստուծոյ նորդիկը , աս բաներուս բարձր իմաստը առնելով . դաստիարակութիւնը կը պարաստէ , և Աստուած միայն է որ զանոնք կը կազմէ և կը դրկէ :

Աւրեմն կազմելու համար մեր փընտութեան մարդիկները որչափ կարելի է բարի մարդիկ , ընտրող մարդիկ , զլուխ ունեցող մարդիկ , անխարդախ մարդիկ , պատուով և սրտի մարդիկ , նոյնպէս հանձարի մարդիկ պիտի ըլլան , միով բանիւ , այնպիսի մարդիկ , որ ըստ պիտոյից յարմար ըլլան Աստուծոյ մարդիկ , նախախնամութեան մարդիկ ըլլալու :

Աւ որիէն կը կրկնեմիմ հարցմանքու Աս կողմանէ ո՞ւր ենք մենք , և ո՞ւր են մարդիկ մեր մէջը :

Ենչ բան ունինք , որուն վրայ կարենանք վստահիլ :

ԱԵղք . չէ թէ միայն , մարդարէի մը ըսածին պէս , ամէն սիրտ արտմութեամբ հիւանդէ . ամէնայն սիրու ՚ի ուլուն նութեան . հապա նաև աւելի ուժով զլուխներն ալ ընկած և տկարացած են . ամէնայն գլուխ ՚ի ցաւս : Աարդկային խոհեմութիւնը իր ծայրը հասեր է , աւելի խորին իմաստութիւնը կը մօլորի .

Երկրիս կարողները յայտնապէս խեղձը ցեր են . և ամենէն ուժով մարդիկը ինքն իրեննուն իրենց տկարութիւնը կը խոստովանին :

Պէտք է որ ամէնքնիս սրբոյն (զոստինոսի հետ այս ցաւազին ողբը կըրկնենք . “ Ա երցընենք մեր զլուխը , և մեր աջուշները գէալ ’ի անոր դարձը նենք , որուն թագաւորութիւնը ոչ կը սասանի և ոչ կը վերջանայ . որով , հետեւ այս երկրիս վրայ ամենեւին շեմտեսներ ոչ մարդ մը , և ոչ ընկեր ըութիւն մը որ տէրութիւնը կարենայ ազատել ” :

(ՄՆԱՑԱՆ ՈՒՐԻԾ ՍԱԴԱՄ)

ԲԱՆԱՍՏՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Յաղթ Տէմւ :

Ո՞ւծին Խուզիկոսի գտրէն վերջը , որ Գաղղիացւոց մատենագրութեան սկի դարն եղաւ , շատ երկելի բանաստեղծներ ելան իրենց մէջ , բայց առաջններուն հաւասարող ընտիր ոճով Տըլ միայն եղաւ , որ Գաղղիական քերգողութիւնը շատ պայծառացուց իրեն սքանչելի գրուածքներովը :

Ծնաւ 1738^{ին} Վլեռմն քաղքին մօտ . մայրը ազնուական տնէ էր , բայց տղան շուտով որբ մնաց ծնողացմէ : Ձեռքը միայն 100 սկութ հասաւ ժառանգութենէն , որով ելաւ Փարիզ գնաց ու սկսաւ ուսմունք սորվիլ Խովիէօ ըսուած դպրոցը , ուր մէկէն ցըցուց իրեն սքանչելի ձիրքերը , ջանքը ու յաջողութիւնը . վարպետներն ալ ձեռք զրին վրան որ առաջ գայ . իր ապագայ կենացն համար ապրուստ մը ձարել ուզելով՝ յանձն առաւ հասարակաց կը թութեն պարապել Պովիէի դպրոցը , լատին շարագրութեան վարժապետութիւն ընելով . վերջը մը տաւ Վմիէնի դպրոցը իրը բանասիրա-

կան ուամանց դասատու , ետքն ալ Փարիզու Ո՞ւարչի դպրոցը առաջին կարգի ուսմանց վարժապետ եղաւ : Ո՞չ պատուաւոր և միանգամայն տաժանաւոր աշխատութեց մէջ կը զբաղէր Ա երգիլոսի Ո՞ւակականին հաշակաւոր թարգմանութեանը . աս բանիս համար երբոր Խուզիկոսի Խասինին խորհուրդ հարցուց՝ ան ալ բաւաւ թէ “ Խիստ յան , զուգն բանի ձեռք զարկեր ես , . բայց երբոր աեսաւ անոր մէկ թարգմանած կտորը ոչ միայն հաւնեցաւ , այլ նաև յորդորեց որ առաջ տանի . և երբոր 1769^{ին} հրատարակեց այս գործքը , բոլոր Գաղղիա աչքը վրան դարձուց , և զարմանքով ընդունեցաւ . թէպէտ եղան նախանձորդներ ալ որ սկսան արհամարհէլ աս թարգմանութիւնը , բայց ինքը մեծ քերգողի անուն ժառանգեց , և վրան շատ շանցաւ՝ անդամընտրուեցաւ . Գաղղիական ձեմարանին : Բայց , ինչպէս որ ամէն ատեն մեծամեծ մարդկանց արդեանցը անձանաչ մարդիկ կը գտնուին , Ո՞ւիլիէօ անուանի սպարապետը գէմ կեցաւ այս ընտրութեանը , թագաւորին խմացընելով որ բանաստեղծը զէռ երիտասարդ է (թէպէտ 34 տարուան էր) . բայց ուրիշները աղէկ ձանձնալով Տըլ արդեանց մեծութիւնը՝ երկու տարիէն նորէն ընտրեցին և աս անգամ թագաւորն ալ հաստատեց : Հաջորդեց Տըլ աս հոչակաւոր ընկերութեան մէջ Վոնդամին երկելի զիտուն ձանապարհորդին , որուն ձանապարհորդութեանց արդինքները այնպիսի ձշութեամբ և վարպետութեամբ գովեց՝ որ բոլոր ժողովականք ըսին , թէ մեր ամենէն գեղեցիկ ակադեմական ձառերուն կարգը կրնայ զրուիլ այս ձառը : Վիշ ատենէն Գաղղիոյ դպրոցին լատին բանաստեղծութեան վարպետ զրին զինքը . հոնյայտնեց Տըլ իր վառվըռուն աշխայժը , վըսեմու շնորհալի զուրցուածքով մը անթիւ ունկնդիրներն զարմացուց : Ո՞ւկ կողմանէ ալ նոր զբքեր հրատարակելով իրեն անունը կը փառաւորիէր . ինչպէս 1780^{ին} հանեց իր երեկելի բոորդու-